

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institutioes Morales

In Quibus Vnivers[ae] Quaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1602

3. De numero Affectuum animæ.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14077

velia, & lutaria, ac sibi profutura appetant, & confectentur: facultas verò irascendi data est, vt contrarijs obstant: vnde hæc vis est quasi confuatrix, utrix, propugnatrix, & vltix facultatis concupiscentis. **Accedit** quod cætera naturalia, cuiusmodi grauiã sunt, & leuia, distinctis qualitatibus mouentur, & agunt: nam leuitate, vel pondere ad sua loca feruntur: Sed calore, & frigore agunt, & pugnant cum suis contrarijs. **Cæterum** in hac re, etsi multum nõ refert, hanc, aut illam opinionem sequamur. Si quis tamen diceret inter concupiscentem vim, & irascentem duntaxat rationis, & nominis discrimen esse nõ rei; ita vt eadem facultas appetendi, diuersis nominibus, ex actibus, & officijs vocetur, tum concupiscentem, tum irascentem, non continuò videretur penitus improbandum eodem modo censerem de appetitu sensus, quo de appetitu rationis; sicut enim in voluntate, qui est appetitus rationem sequens, sola ratione, & nomine differunt irascentis, & concupiscentis vis, sic in appetitu sensus, sicut etiam Bonum absolute sumptum, & vt habet aliquid ardui, & difficilis ratione tantum: & nomine distinguitur & quemadmodum res naturalis eadem vi, & qualitate agit & obstitit contrarijs: negari tamen non potest, quin vis concupiscentis, & irascendi, quamuis iuxta horum, vel illorum sententiam sit vna, multis vtatur omnino diuersis corporis membris, & instrumentis in suis actibus, & officijs obeundis. Nam in ira, vtitur potissimum corde, & felle, & spiritibus à corde in totum corpus diffusis: in concupiscentia verò, vtitur præcipue iecore; in læticia, splene; in metu, corde: quemadmodum sitis potissimum viget in bile flaua, & fames in atra bile. Quare, teste Nysseno, datũ est à natura iecur, molle memorum, ad molles ac teneros amoris, desiderij, & cupiditatis motus suscipiendos: Cor datum est validius, duriusq; ad vehementes iræ motus, & impetus sustinendos: splen abundat crasso, & melancholico succo, fel verò calido, & amaro humore; & fel fugit, & haurit ex splene, & trahit ad se sanguinem, & humorem amarum; quapropter in splene residet & humor dulcis, in quo læticia ponitur; in felle verò est sanguis amarus, & humor, in quo viget ira. **Sed** quidquid dicant alij, puto has facultates concupiscentis inquam, & irascendi, vires esse re distinctas ex obiecto, instrumentis, officio, munere, & functione.

Quarto queritur, Quid intersit inter Bonum absolute, quod est obiectum facultatis concupiscentis, & Bonum difficile, & arduum, quod est obiectum irascentis facultatis. **Respondeo**, De hoc esse duas opiniones: **Prima** dicit, Bonum facultatis concupiscentis esse id, quod ad corpus pertinet, tum absens, tum præsens, qualia sunt bona iucunda, quæ in sensu incurunt: Bonum verò irascentis esse id, quod absens est potius, quam præsens, id quoque, quod potius animo, quam sensu percipitur: hæc autem sunt lucrum, imperium, potentia, dignitas, victoria, vindicta, honor, gloria, fama, præmium, diuitiæ, & id genus alia: quia cum hæ facultates inter se differant, necesse est, vt earum obiecta inter se quoque distinguantur. **Secunda opinio** docet, obiectum concupiscentis esse Bonum absolute, & simpliciter; irascentis

verò obiectum esse Bonum, vt est magnum, difficile, & arduum; propterea quod sic quadam cum difficultate id consequendi coniunctum. Nam Amor, Desideriũ, & Delectatio, qui sunt affectus appetitus concupiscentis, sunt absolute, & simpliciter bonorum: Spes, autem, quæ est affectio appetitus irascentis, non est, nisi cum quadam fiducia adipiscendi aliquid arduum: Item & audacia non est, nisi ad ea, quæ factu difficilia sunt, vt ad pericula, ad bella, ad terribilia: Merus est mali expectari, & quod non facile superatur, diffidentia: Desperatio est ægrotudo sine vlla reum expectatione meliorum. Ira similiter appetit aliquid, sed non nisi vindictam, quæ sua difficultate non caret. Et hæc est communis sententia Philosophorum, & Theologorum, cui ego magis accedo: quanquam videam aliquos, qui sicut vim concupiscentem sola ratione ab irascente se iungi arbitrantur, sic etiam existimant obiectum concupiscentis ratione tantum ab obiecto irascentis distingui.

Cap. III.

De numero affectuum Animæ.

PRIMO queritur, Quot sint animæ affectus. **Respondeo**, Licet quidam senserint eos esse innumeros. Alij verò tantum duos; Delectationem, & Tristitiam. Alij esse decem, alij nouem, alij octo, alij septem: tres tamen sunt celebriores sententiæ, vna asserentium esse quatuor animæ affectus, nempe Cupiditatem, & Læticiam, Metum, & Tristitiam. Hæc olim fuit communis Stoicorum, Academicorum, & Peripateticorum sententia, quam habet Cicero quarta Tusculana. Fuit etiam Lactantij, Nysseni, Augustini, Prosperij, Hieronymi, & Damasceni. Quare secundum hanc sententiam scripsit Boëtius primo libro de Consolatione, metro vltimo.

Gaudia pelle.
Pelle timorem.
Spem que fugato.
Nec dolor adsit.
Nubila mens est.
Vinctaque frenis.
Hæc vbi regnant?

& Poëta dixit. lib. 6. Aeneid.
Hinc metuunt, cupiuntq; dolent, gaudentque nec auras, &c. **Secunda** sententia octo tradit esse animi affectus quatuor in appetitu concupiscentis, totidem in appetitu irascentis: videlicet Desiderium, & Fugam, Delectationem, & Tristitiam in concupiscente appetitu, Spem, & Desperationem, Timorem, & Audaciã in irascentem; nam bonum, aut est futurum, aut non; si est futurum gignit Desiderium; si est præsens habetur, delectat: malum si est futurum parit metum, si præsens gignit Irã, quæ est vindictæ cupiditas, & mali, quod patimur repellendi libido: Spes verò est boni futuri, & ardui desiderium, cum fiducia assequendi. Audacia est mali futuri, ardui, cum fiducia repellendi. **Tertia opinio** docet esse vndecim affectus animæ, Amorem, & Odium, Desiderium, & Fugam, Delectationem, & Tristitiam; & has sex animi perturbationes vult esse in facultate concupiscentiæ: Spem, & desperationem, Timorem, & Audaciã, & Irã, quos quinque affectus

Hen. quod lib. 8. q. 11. Sc. or. 2. dist. 34. q. 1.

Lact. a. lib. 6. diu. inst. c. 16. Nyss. lib. 4. de homie cap. 8. Aug. lib. de ciu. 1. c. 8. Ep. 9. et lib. 9. c. 4. Prosper. lib. 3. de vit. contemp. c. 31. Hierony. in Zach. 1. ad finem. Damasc. lib. 2. fid. ortho. c. 12.

Gabr. 3. d. 26. q. 1. n. 3. d. 1.

Nyssen. lib. 4. de Pbi. vltima.

S. Tho. 1. p. q. 2. art. 2.

S. Tho. 1. 2.
q. 23. ar. 4.
Richa. 3. d.
26. a. 1. q. 3.

affectus in facultate irascente constituit. Ita docet S. Thomas, Richardus, & alij. Quibusdam prima opinio videtur admodum probabilis. Nam quatuor affectuum prædictorum numerus, rectè colligitur ex ipsis rebus obiectis: nam quæ obijciuntur appetitui, aut sunt bona, aut mala. Ex bonis duo nascuntur affectus, ex malis item duo. Rursus tum bona, tum mala, aut sunt præsentia, aut futura. Bonorum præsentium est Lætitia, siue Delectatio: futurorū est Cupiditas, siue Desiderium; Malorum præsentium est Tristitia, siue Dolor; futurorum verò est Metus, siue Timor. Nam simul ac obiecta est res bona, ad eam adipiscendam illecti, & inflammati natura impellimur, natura ducimur; cum verò bonum concupitum adeptus est quis, naturali propensione præ lætitia effertur, & gessit. Mala præterea, quæ futura expectata, & venientia metuuntur, eadem cum instant, Dolorem, & Tristitiam efficiunt, & pariūt. Lætitia gignit profusam hilaritatem, & risum: Metus, recessum, fugam, & desperationem: Tristitia odium, cruciatum, sletum, & gemitum: Cupiditas effrætam appetitiam, spem, & audaciam. Quod si quæras ab eis Amor, & Odium ad quemnam affectum animi reducantur. Respondent, Amorem ad cupiditatem siue Desideriū, & ad Delectationē reuocari. Nam si Amor est boni præsentis, erit Delectatio; si futuri, Cupiditas, vel Desiderium. Pari ratione odium ad Tristitiam reduci, & ad Metum: quoniam si sit mali præsentis erit Tristitia; si futuri, Metus. Si secundo roges, Spes, Desperatio, Audacia, & Ira ad quem affectum rediguntur? Respondent, Spem Ad Desiderium, quoniam desiderium boni futuri cum fiducia consequendi est spes: Desperatio verò est tristitia, vel metus sine vlla rerum expectatione meliorum. Ira item cum sit vindictæ cupiditas, partim ad Tristitiam, partim ad Desiderium refertur. Audacia verò est spei quidam effectus. Sic illi philosophantur. Cæterum non video, cur Amor ad desiderium, & delectationem reuocetur, Odium verò ad Metum, & Tristitiam; nec enim Amor boni præsentis, & quod habetur, est delectatio, sed delectationem gignit, ac parit: nec Amor boni futuri est Desiderium, sed parit Desiderium: amor enim est boni per se, & absolute siue præsentis, siue absentis, quia bonum eo ipso, quo bonum, appetitui oblatum placet: sic etiam Odium est mali, siue præsentis, siue futuri, sed per se, & absolute, quoniam malum, qua malum est, statim vt est nobis obiectum displicet: Spes verò, Desperatio, Timor, Audacia, & ira quamuis sint bonorum, aut malorū præsentium, aut futurorū, sunt tamen eorum, quæ magna, & ardua apparēt. Non ergo sunt desiderium, fuga, & tristitia. Vnde quia cum pluribus sentiendum, & loquendum est; sententia tertia, quæ est opinio Sancti Thomæ, ac aliorum communis mihi magis probatur; & vndecim affectuum prædictorum numerus hunc in modum colligitur. Primò res obiecta, si bona sit, statim excitat in nobis sui Amorem, quo res vt bona, & grata per sese appetitui placet, ac libet. Secundo ex hoc quod res obiecta, vt bona placet, ad eam adipiscendam, si absens sit, Cupiditate, & Desiderio mouemur. Tertiò ex hoc, quod est bona concupita, & obtenta, Delectatio

S. Tho. 1. 2.
q. 23. ar. 4.
Richa. 3. d.
26. a. 1. q. 3.

nem parit. Contrarij his tribus affectibus sunt, Odium, Delectatio, & Tristitia. Porro si res obiecta bona quidem, sed magna, difficilis, & ardua sit & futura, & quæ possit obtineri, excitat in nobis Spem; si mala futura, & expectata, incuit Timorem: Si verò præsens sit, contra eam indignamur, & eam à nobis conamur expellere, & gignitur in nobis Ira. Spei autem, & Timori opponuntur Desperatio, & Audacia. Ac ita vndecim perturbationes animi colliguntur.

Secundo quæritur: Quenam partes vniciue affectui subiiciantur? Cicero Tusculana quarta sequutus Stoicos ponentes quatuor præcipuos affectus, absque methodo, & arte vniuscuiusque affectus partes subiectas enumerat, & suis definitionibus explicat. Sed certè in ijs partibus enumerandis multa confundit, dum effectus passionum cum ipsismet passionibus permiscet. Melius ergo cum Nysseno, Damasceno, & S. Thoma dicamus. Si quatuor illi affectus præcipui, quos Stoici posuerunt, generatim fumantur vt cõprehendunt versusque appetitus perturbationes circa bonum, vel malum, absolute, vel cõtractum; præsens vel futurū: partes tristitia subiectas habet Misericordiam, Inuidiam, Acidiam, Angustiam, quibus possumus adiungere Pœnitentiam, Aemulationem, Iram, vel Indignationem, & Zelotypiam. Partes cupiditati subiectæ sunt, Desiderium, Spes, Audacia, Odium, Amor, & Desperatio. Partes Timori subiectæ, sunt variz Metus species: Sicut etiam partes Lætitiz, sunt variz species Delectationis: de quibus singulis dicemus inferius.

Cap. III.

De Amore.

PRIMO quæritur, Quid sit Amor? Respondet ex Aristotele (cuius sententia communi consensu recepta est) actum esse, quo quis vult alicui bonum, nimirum sibi, aut alteri.

Secundo quæritur, Quot modis Amor diuidi soleat. Respondet, à Philosophis, & Theologis, Primò diuidi in Amorem, quem dicunt complacentiæ, & ego simplicem appello, & Amorem, quem vocant Desiderij. Amor complacentiæ is est, quo quis sibi bonum obiectum, vt acceptum & gratum sibi, habet, & approbat, nempe cum bonum, vel suum, vel alterius ipsi placet, ac libet. Quæres, An Amor huiuscemodi sit boni præsentis, & eius quod habetur: an verò futuri, & eius quod expectatur. Respondent aliqui proprie esse boni præsentis, ita tamen, vt aliquando sit boni futuri, & expectati: Sed quatenus id iã in re, spes, vel potestate quodammodo possidetur. Mihi tamen probabilius videtur, hunc Amorem esse boni simpliciter per se, quia res obiecta vt bona, statim per se nobis probatur, & placet. Amor desiderij, est actus, quo quis sibi, aut alteri vult bonum absens, futurum, & expectatum: quare huiusmodi amor nihil aliud est, nisi desiderium; quod si sit cum quadam fiducia consequendi, & cum rei magnitudine, & difficultate coniuncta, est spes. Secundo, Amor sumi solet, aut pro voluntatis affectu, aut pro amoris effectu: illum vocant amorem affectiuum, hunc effectiuum: Affectiuus amor, est actus appetitus elicitus, quo

quis